

" ...

I- İPTAL VE YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI İSTEMİNİN GEREKÇESİ

İptal ve yürürlüğün durdurulması istemlerini içeren 2.1.1995 günlü dava dilekçesinin gerekçe bölümünde aynen şöyle denilmektedir:

"22.12.1994 tarihinde TB.MM. Genel Kurulunda kabul edilen Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanun'un Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 4060 Sayılı Kanun ile Devlet Bakanlıklarının Sayısı 20'ye yükseltirken, Başbakana yardım etmek ve Bakanlar Kurulunda koordinasyonu, sağlamak üzere Bakanlar arasında en çok iki kişinin Başbakan Yardımcısı olarak atanabileceği hükmü getirilmiştir.

1- Türk Siyasal sisteminde ve kamu yönetiminde Devlet Bakanları, "Devlet Dairelerinin Bakanlıklara ayrılması ve Devlet Bakanları Hakkında Kanun"un 13 Eylül 1946 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra çeşitli Hükümetlerde yer almıştır. Anılan Kanun'un gerekçesinde; Devlet Bakanlıklarının kuruluş nedenleri: "Hükümetin genel politikasından sorumlu bulunan Bakanlar Kurulunda düşüncesinden ve görgüsünden istifade edilebilecek bazı Devlet Adamlarının bulunması, kendini kuvvetle duyuran bir ihtiyaç olarak görülmektedir." şeklinde açıklanmıştır.

Başlangıçta kabine içi koordinasyonu sağlamada ve önemli meseleleri yürütmede Başbakan'a yardımcı olmakla görevlendirilen belli sayıdaki Devlet Bakanlarının sayısının giderek artması hatta bugün olduğu gibi hizmet Bakanlıklarının sayısını da geçmesi, Başbakanlığı Anayasal konumundan uzaklaştırarak bağlı ve ilgili kuruluşları ile özellikle ekonomik alan başta olmak üzere siyasal iktidarın öncelik verdiği çoğu alanda görev yapan bir hizmet Bakanlığı gibi davranması konumuna getirecektir.

Oysa, Başbakan'ın esas görevi "Bakanlar Kurulu'nun Başkanı olarak, Bakanlıklar arasında işbirliğini sağlamak ve Hükümetin Genel Siyasetinin yürütülmesini gözetmektir". (Anayasa Madde 112)

Hizmet Bakanlıklarının görev ve yetkileri kuruluş kanunları ile ayrı ayrı belirtilmiştir. Yani Devlet Bakanlıkları ile Hizmet Bakanlıkları mahiyet itibarı ile farklılık arzetymekte. Hizmet Bakanlarının hem siyasi hem de yönetsel olmak üzere yasa ile verilmiş görevleri vardır.

Kanunla kendisine tanınan görevleri yapmak üzere kurulmuş olan hizmet bakanlıklarına bağlı önemli birimlerin idari bir tasarrufla Devlet Bakanlıklarına bağlanması bu bakanlıkların fonksiyonel olmasını engelleyeceği gibi, kamu yönetiminde de istikrarsızlığa ve hizmetlerin aksamasına neden olacaktır. Ayrıca idare hukukunun genel prensipleri açısından da hukuka aykırı sonuçlar doğuracaktır.

3046 Sayılı Yasanın getirilmesindeki asıl amacı aşan, bu düzenleme gerçekte ne Başbakanın ne de Devletin ihtiyacından kaynaklanmamaktadır. Artırma talebi Hükümetin iç siyasi denge arayışını siyasî idarede çözmek yerine T.B.M.M.nin iradesini kötüye kullanmak arzusundan kaynaklanmaktadır.

Başbakan Yardımcılığı gerektiğinde Başbakanın görev ve yetkilerini kullanma imkanına sahip ona yardımcı olmak üzere ihdas edilen bir makamdır. Bu da ancak, yasalar çerçevesinde Devlet Bakanları eliyle yürütölür. Başbakanın Anayasa ve yasalarla kendisine

tanınan bu yetkileri hizmet bakanlarına dağıtma yetkisi yoktur. İcrai bakanlıklar ancak, yasalarla kendilerine tanınan yetkileri kullanabilirler. Bunun dışında asaleten başka bir görevi üstlenmeleri Anayasa ve İdare Hukuku prensiplerine uygun düşmez.

Bu kanun ile getirilen düzenlemede şu anda Dışişleri Bakanlığı gibi yoğun bir hizmeti yürütmekle görevlendirilmiş olan bir bakan aynı zamanda Başbakan Yardımcılığını da asaleten uhdesinde bulundurmaktadır. Eğer Başbakanın, Anayasa ve kanunlardan doğan yetkilerinden bir bölümünü devretmişse Dışişlerine bakan kişi aynı zamanda adı konmamış bir devlet bakanı hüviyetindedir. Hem Devlet Bakanlığı hem de hizmet bakanlığı gibi iki ayrı bakanlık tek kişi eliyle asaleten yürütülmektedir. Eğer Başbakan Yardımcılığı sıfatı Devlet Bakanlığının dışında bir görevi ve yetkiyi uhdesinde bulunduruyorsa bu yetki kaynağını nereden almaktadır. Aksi halde ise yetkisiz hüviyetsiz bir makamın Başbakanı temsil etmesi fiilen mümkün olsa bile hukuken yokluk ile maluldur. Zira Anayasa'nın 123. maddesi "kamu tüzelkişiliği, ancak kanunla veya kanunun açıkca verdiği yetkiye dayanılarak kurulur" hükmünü amirdir.

Bir takım hukuki zorlamalarla tek bir kişiye münhasır olarak çıkartılmış bulunan bu kanun Anayasa'nın 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasındaki "hiç bir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz" hükmüne aykırıdır.

Hukuk Devleti ve Hukukun üstünlüğü ilkesi ile bağdaşmayan bu düzenleme Anayasa'nın ruhuna 2 nci, 10 uncu ve 123 üncü maddelerine aykırı olduğundan iptali gerekmektedir.

2- Anayasa'nın 113 üncü maddesinin ikinci fıkrası, açık olan Bakanlıklara diğer bir Bakanın ancak geçici olarak vekillik edeceğini emretmektedir. Kabul edilen metin, Başbakan Yardımcısının bir başka bakanı geçici olarak değil devamlı olarak ikame etmesini öngörmekte; bu da yetmezmiş gibi sürekliliğin "vekillikle değil asillikle" sürdürülmesini derpiş etmektedir.

Anayasa'nın 113 üncü maddesi vekaletin uzun süreli olmasını bile sakıncalı görerek "herhangi bir sebeple boşalan bakanlığa en geç 15 gün içinde atama yapılır" demek suretiyle vekalet süresini azami 15 günle sınırlamıştır.

113 üncü maddede; ayrıca "bir bakan birden fazlasına vekillik edemez" hükmüne yer verilmiştir. Birden fazla vekilliği bile içine sindiremeyen bir Anayasa hükmünün bir kişinin şahsında birden fazla bakanlığı asil olarak deruhte etmesine cevaz vermesi mümkün değildir. Eğer Başbakan Yardımcılığı sıfatını üzerinde bulunduran bir Devlet Bakanı aynı zamanda bir başka bakanlığı sürekli olarak ve asaleten uhdesinde bulundurabiliyorsa Başbakanın böyle bir hakkının da bulunduğu tabii olarak beklenir ve istenir. Başbakanın böyle bir hakkının bulunmaması ise hukuken ve siyaseten çelişki sayılır.

Anayasanın bu açık emirleri karşısında değil icracı bakanlıkların asaleten bir kişinin şahsında birleştirilmesi, iki Devlet Bakanlığının bir kişinin şahsında birleştirilmesi dahi mümkün değildir.

Diğer taraftan Bakanlıklar ve Daireleri ile ilgili düzenlemeler kanun ile tesis edilmiş olduğundan ikinci fıkradaki "Bu Kanun'un 11 inci maddesinde belirtilen Bakanlık ilgili kuruluşları Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanı'nın onayı ile Başbakanlıkla veya diğer Bakanlıklarla ilgilendirilir" hükmü bir yetki devri niteliğindedir. Oysa böyle bir değişikliğin ancak yeni bir yasa ile yapılması gerekir. Yukarıda açıklanan nedenlerle söz konusu yasa Anayasanın 113 üncü ve 87 inci maddelerine de aykırıdır. İptali gerekir.

Esas Sayısı : 1995/1
Karar Sayısı : 1995/42

Sonuç ve İstem

Yukarıda gösterilen sebeplerle Resmî Gazetenin 25 Aralık 1994 tarihli nüshasında yayınlanan 4060 Sayılı "Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında 3046 Sayılı Kanunun Bir Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun"un Anayasanın ruhuna, 2., 10., 87., 113 üncü ve 123 üncü maddelerine aykırı olduğundan iptaline ve uygulamadan doğabilecek sakıncaların giderilmesi bakımından yürütmenin durdurulmasına karar verilmesini Anamuhalefet Partisi T.B.M.M Grubu Adına arz ve talep ederiz.""